

Idrijo, za 1872. l. šteje: 22 ljubljanskih in 18 vnanjih odbornikov.

Od XXIII. odborove skupščine (2. nov. 1871. l.) do danes se jih je oglasilo 68, ki hočejo pristopiti k Matici; ti so: (beró se imena). Ker pri nobenem ne najdem zadržka, zato stavim nasvet: naj sl. odbor vse sprejme med Matične ude. (Odbor pritrdi). Glavne knjige poslednja številka je danes 2185. Izmed omenjenih 68 novih udov je pa njih 40 že tiskanih v Matič. imeniku, pridjanem „Letopisu“; zato se le poslednjih 28 razglasi po „Novicah“.

Iz važnejših dopisov, ki so Matici došli po XXIII. odborovi skupščini do občnega zбора, le mimogredé omenjam, da je Matica naša v zvezo književne vzajemnosti stopila z plzensko novo ustanovljeno Matico slovansko, in da smo učencem kranjske gimnazije, ribniški čitalnici in graški nadsodnji za jetnišnice slovenskih okrajev podarili nekoliko matičnih knjig.

Po občnem zboru nam je izročena bila enaka prošnja ljutomerske čitalnice. Tudi tej prošnji se je že ustreglo.

V gospodarskem obziru imam sl. odboru naznaniti, da g. Cigale za imensko slovenjenje, četrtega že naročenega snopiča slovenskega atlanta (Nemčije, Italije in evropske Turčije) zahteva 200 gold. nagrade, prav toliko, kolikor mu je bilo privoljeno za 3. snopič, ktereга vsaki dan pričakujem. Zato nasvetujem: „naj sl. odbor pritrdi omenjeni nagradi“. (Odbor sprejme ta nasvet.)

O izdavanji knjig gosp. profesor J. Zajec 3. dec. 1871. l. piše to-le: „Ali ostane Matica pri izdavanji knjige „Buch der Erfindungen“? — Pametno bi bilo, da to za zdaj odloži, ker jej bode treba za šolo delati. Ako pa hoče kaj izvanšolskega izdavat, naj kaj manjšega dá na svetlo, na pr. Rossmässlerjev „der Wald“. — To je izvrstna knjiga, koristnejša nego „Buch der Erfindungen“. — Šteje nekaj čez 600 strani. Koristna je ne le učenjaku, ampak posebno kmetovalcu, zlasti slovenskemu“. — Ta nasvet naj se odseku za izdavanje knjig izroči v prevdarek. (Odbor sprejme ta predlog.)

Ker se zapisniki v odborovih sejah in o občnih zborih od besede do besede razglasaajo po „Novicah“, dalo bi se poslovanje olajšati s tem, da se dotični listi „Novic“ kupijo in okrajšanim zapisniku prilože in v njem le navedejo. — Naj sl. odbor o tem nasvetu izreče svoje mnenje. (Odbor pritrdi.)

„Rastlinstva“ Pokornijevega je tiskanih 13 pôl; rokopis je izvzemši „Predgovor“ že ves v tiskarnici; prihodnji teden utegne se dovršiti ta knjiga.

„Živalstva“ Pokornijevega je natisnjenih 9 pôl. (Konec prihodnjič.)

Potopisni listi

slovenskega učitelja svojemu pobratimu.

(Dalje.)

V. pismo.

Stopi, srčni prijatelj, v duhu z menoj danes pred redutno poslopje Zagrebško, od kodar moreš slediti, ako Te je volja, mojemu daljnemu potopisu. Prestopivšemu vprvič redutni prag podal se mi je v roke tiskani program, ki je obsegal natančni dnevni red za dni od 22. do 23. avgusta. Ta dan (23. avg.) se je pri vhodu menda malo premalo gledalo na „vstopnice“, toraj je bila krasno okinčana dvorana v hipu tako prenapolnjena, da se je zarad vročine v njej komaj sopsti moglo.

Ob 9. uri zadoní na dano znamenje predsednikovo

od galerije prekrasna himna na hrvaško domovino „Bože živi“, od dobro znanega pesnika P. Preradović-a. Koj zatem stopijo na oder drug za drugim pozdravljajoči govorniki: gg. Fabković (Hrvat); vladni povjerenik Jurkovič, načelnik mesta Zagreb Cekuš; — dunajski Dites (se ve, da ta nemški učnjak tudi je moral prodajati svojo „žvirco“ slavskim učiteljem!); Čeha Fischer in Mašek, Poljak dr. Gerstman, in naš vrli Andrej Pra-protnik. In potem jela se je razprava o I. vprašanji, ki se je glasilo: „Kaj je cilj (svrha) ljudske šole v sedanjem veku, in kako naj se v dosego tega vredijo njene zunanje razmere?“ Vsako čveterih glavnih vprašanj (druga tri so se obravnavala 24. in 25. avgusta) je bilo razdeljeno v mnogo resolucij (tako je šteló na pr. II. vprašanje 14.; III. vprašanje 12 toček; IV. vprašanje pa 14 odstavkov). Dovolj trdo se je govorilo v prvi skupščini, tako da je celó vladini povjerenik mogel segati vmes.

Popoldne sva šla z dunajskim součencem S-tom obiskat zagrebškega orglodelca, po rodu Slovenca, ki nama je o svojem rokodelstvu in o napredku lepe te umetnosti mnogo zanimivega pravil. Memogredé sva o tej priliki pogledala tudi v lepo pravoslavno (staroversko cerkev), ktera je bila še le zadnja leta kaj zalo pozidana v bizantinskem zlogu. Sicer so navadno te cerkve ob delavnikih zaprte; al da bi se vstreglo obilno v Zagrebu zbranim tujcem, imel je cerkvenik ta dan cerkev odprto, in tudi razpostavljena na ogled raznovrstna duhovska orodja in oprave. Med mnogimi dragocenostmi se mi je najbolj dopadla ona krasna rdeča mašna oprava, ki jo je ruska cesarska rodbina darovala pravoslavni občini Zagrebški.

Kar brž je minul popoldan; ob 6. uri pa smo se zbrali zopet v redutni dvorani, kjer je bil napovedan govor vrlega prof. dr. Dežman-a o predmetu: „Šola oziroma na zdravje“. Izvrstno dobro je govornik obravnaval svoj predmet; le škoda, da so pri nasprotno stoječi cerkvi sv. Marka pretepali z vsemi zvonovi (menda nekemu pogrebu) tako, da bi bil človek kmalu oglušil. — Ob 8. uri zvečer je bila „svečana predstava“ v gledišču. Razdeljeni smo bili učitelji o tej priliki prav po naključji sreče. Nekteri so morali v najviše nadstropje, na galerijo; meni z mnogimi drugimi je bilo odkazano mesto na „pár-tér“; eni so prišli v „lóže“. Toplo je bilo tudi v gledišču tako, da sem si mislil: ravno prav! vsaj ne bo treba hoditi v Krapinske toplice. Igrala se je ta večer „Dona Diana“, igra, ki nam je sicer kazala prekrasne in dragocene oprave res kaj okusno okinčanega zagrebškega gledišča; al sama na sebi je bila nekako dolgočasna. Nek mlad g. duhovnik, in kakor sem koj po njegovem govorjenji čutil, vrl narodnjak, ki je stal poleg mene, se je močno pritožil, da je glediščino ravnateljstvo tako nepripravno, iz nemškega prestavljeno igro odbralo za ta večer. Djal mi je: „Saj imamo vendar zanimivih národnih iger, tudi dobre opere, pa da ravno kaj tacega za nocoj spravijo na óder!“ Pravil mi je tudi ta gospod, da je bil poprej katehet na neki srednji šoli (ne vem več dobro ali v Oseku ali v Varaždinu), pa da ga je bivši ban Rauch prekadil. Dá, dá, sem si mislil sam pri sebi, nemški „rauch“ in slavsko „kajenje“ gre dobro skup. Da pa je ta vrli mladi gospod, sedaj kaplan nekje blizo Zagreba, tudi hkrati deželni poslanec za Osječki okrog, tega mi v svoji ponižnosti ni pravil, zvedel sem pa to pozneje od nekega ondotnega gospoda.

Ker smo prejšnji večer delali malo „čez uro“, so ta večer trudne oči tudi bolj silile in vlekile k postelji; al — zopet ni šlo. Po naključji se srečamo s črnogorskim ravnateljem in mnogimi dobrimi znanci, in vrglo nas je v narodno kavarno na Ilici. Govorilo in govo-

rilo se je, zaspanec je zbežal, in zopet je bilo menda že zgodaj, ko smo prišli domu. Je že taka! — na popotovanji človek v oziru počitka mora vedno pripravljen biti na nered. Še bi nekoliko pisal; vendar naj s končanim prvim dnevom svojega bivanja v Zagrebu skončam tudi današnji list, obljubim Ti pa marsikaj zanimivega naznaniti v prihodnjem pismu. Z Bogom!

Tvoj iskreni

Josip L. Železodolski.

Mnogovrstne novice.

* *Dvestoletnica* — v spomin rojstva Petra Veličega, ruskega cara — se bode sijajno obhajala 30. maja in sledeča dva dni letošnjega leta v Petrogradu. Že se delajo velike priprave za to svečanost.

* *Ciganski kongres* je bil nedavno v Kannstadtu v kraljestvu Württenberškem. V to zanimivo skupščino, ki se po večletni navadi ponavlja vsacih 7 let, so vsa kolena po vsem svetu, po Španskem (Gitanos imenovanih), Laškem, Angleškem, Nemškem, Ruskem, Avstrijskem itd. raztresenih ciganov poslala svoje poslanca. Predsedoval je temu kongresu sloveči cigan Jožef Reinhard, že 98 let stari mož.

* *Od kod imé „Polka“ in kdo je znašel ta ples?* „Südsl. Corr.“ pripoveduje, da, po uradnih pismih ces. kralj. deželne vlade na Českem na general-konsulat v Fondonu, je neka prosta česka kmetica po imenu Ana Slezak, ko je l. 1830. v Elbeteinic-u pri nekem mestjanu služila, si je izmislila ta ples neko nedeljo popoldne, ko jej je prav dolg čas bilo, in ko ni vedela kaj početi, začela je žvižgaje plesati. Po naključbi pričujoči učitelj Jožef Neruda je napev, ki ga je slišal, zapisal. Nekaj časa potem so dijaki ta novi ples prinesli v Prago, kjer so mu imé „polka“ dali zato, ker v njem vladuje le pol-koraka (Halbschritt). Iz Prage so godci prinesli „polko“ na Dunaj; leta 1840. je neki česk učitelj plesa „polko“ prvokrat plesal v gledišču Odeon imenovanem; od tam pa se je hitro po vsem svetu razširil ta ples. Pač česka dekla ni mislila, da bodo njene stopinje kedaj slovele po svetu!

* *V goriški nadškofiji* je navprek nezakonskih otrok $2\frac{1}{2}$ odstotkov. Večino jih imajo gorski kraji (ako izvzamemo mesto Gorico z blizo 21 odstotki). V eni laški dekaniji jih ni več ko $\frac{1}{2}$ odstotka. Nravsko stanje je tedaj dovolj ugodno.

Dopisi.

Iz Gorice 15. sušca. — Predbožično nedeljo lanskega leta smo se začeli prvokrat shajati primorski kmetovalci z velespoštovanim gosp. Fr. Povšetom, profesorjem tukajšnje deželne kmetijske šole, da nam razlaga vinarstvo. Z malo izjemki nam je bilo dano skoro vsako nedeljo od 10. do 11. ure poslušati onega vrlega gospoda v kmetijski učilnici. Ker je bilo pa število nas poslušalcev tako narastlo, da nam je vže pretesna postala ona soba, dobil nam je g. Povše večo sobano — deželno dvorano. Tu se nas je zbralo minulo nedeljo k njegovemu govoru kacic 250. Čedalje bolj se nam odpirajo oči ter bolj in bolj priznavamo, v kakošni temi da smo res do sedaj bili gledé kmetovanja; zdaj vidimo, kolikrat marsikdo strada kruha zaradi brezumnega kmetovanja; jasni se nam, koliko novcev bi lahko imeli v deželi prekrasnega podnebja, ako bi tako kmetovali, kakor bi lahko. Tudi nam je vže naročil iz Klosterneuburga mnogo trt, ktere utegnejo za primorske ngrade primernejše biti nego dosedanje. V nedeljo nam je svetoval, naj bi ustanovili primorski vinarji kmetijska društva za občno posvetovanje v kmetijskem

napredovanji, na primer, v Ajdovščini, v Dornbergu itd., kajti vsak kraj je drugačnih lastnosti za proizvode kmetijske. Po takem vzajemnem delovanji bi kmalu prišli do pravega vspeha. Tudi nam je gospod zagotovil govoriti za nas na pravem mestu za gmotno podporo, kojo dobivajo razne dežele od ministerstva. Gorko nam je priporočal, naj bi se dejansko vresničevala trgatvena postava povsod med vinarji, kajti dokler se bode prezirala ozirno pravilna trgatva in njen čas, toliko časa tudi ne bode vinarstvo na oni stopinji, na kateri bi moralo biti. Proti koncu je začel govoriti tudi o pravilnih napravah vinskih hramov; o tem bode pa prihodnjič nadaljeval. Čudno pa se mi je zdelo, da je bil gosp. profesor to nedeljo nekako razsrden, kar ni njegova navada. Da le ne bi ga pripravili nekteri njegovi nasprotniki ob preblago voljo za nadaljevanje tega njegovega žrtovanja — brezplačnega delovanja! Prosim Vas tedaj lépo, prečastiti gospod, v imenu večine, ne porajajte protivnikov svojih, ki ne vedó, kaj delajo! S spoštovanjem in vso udanostjo

Vaš slušatelj

Golobinjski.

Iz Kanalske doline na Koroškem 11. marca. — Za Ukve v Kanalski dolini ne bo vsaki vedel, čeravno že po številu hiš (115) niso najmanjša vas, vendar imajo marsikaj lepega in dobrega, s čemur se nekoliko ponašati smejo. Lega med gore stisnjene sela nima se vé da toliko prijetnega, a prebivalci so čvrsti planinski korenjaki in slovenski narodnjaki, ki se „slovenske reči“ zavedajo. Temu priča je to, da jih je tukaj toliko, kakor težko kje drugod, vsaj na Koroškem, podpisalo zaupnico grofu Hohenwartu. Imamo tukaj tudi pevsko družbo fantov, ki imajo sicer od drvarstva žuljave roke, a čvrsta grla, kar so v obče začudenje pokazali s svojim petjem v Žopračah na taboru. Uklani se pa tudi morejo ponašati s svojo lepo živinico, zakaj pridni živinorejci so, ki gleštajo lepo govedino Belanskega plemena, in komu ni znano izvrstno trbiško ali prav za prav ukovsko pleme ovác? Vsaj jih je dala sl. kmetijska družba ljubljanska že večkrat nakupiti ter v Ljubljani na ogled postaviti, predno jih je razdelila. Vem, na primer, tukaj za ovna, za ktere je tajnik kmetijske družbe celovške gospodarju že 50 gold. ponujal. V povsneh živinoreje dovolila je visoka vlada dva živinska sejma v Ukvah, namreč: zadnji ponedeljek meseca marca in zadnji ponedeljek meseca septembra vsakega leta. To dajemo v obče na znanje, kupci pa se prijazno povabijo. — Zdaj pa še o neki drugi reči: Dostikrat že so grajale „Novice“, da se slovenska imena tako rada pačijo. Kako pa je to, da tudi nekteri pisatelji Vaši še celó preminjajo lastno imé neumrlega slovenskega pesnika našega Prešerna v Preširna? *) Prav veliko rodbin po vsem Slovenskem, posebno tudi tukaj v Ukvah se nahaja z imenom „Prešern“, nobena pa „Preširn“. Pesnikov brat Jurij, ki je leta 1868. kot vpokojeni fajmošter tukaj v Kanalski dolini umrl, in s katerim je pisalec teh vrstic pogosto občeval, se je tudi vselej le podpisal: „Prešern“. Kako se je pa pesnik sam imenoval, to nam kažejo „poezije dr. Francéta Prešerna“, v kterih na strani 113. sam pové, kaj njegovo imé pomeni, ko o svojih poezijah pravi:

„Smé nekaj nas, kër smo Prešernove, biti prešérnih;
Pésem kaže dovolj, kák je naš óče kroták“.

Mislím, da je Prešernova slava tolika, da ga z imenom „Preširen“ ne moremo više slaviti. —b—

*) To, častiti gospod, morate vprašati gosp. Jož. Jurčiča in gosp. Jož. Stritarja; morebiti jima je Prešern iz unega sveta poslal pooblastnico, da sta njegove poezije izdala pod imenom Preširna. Vred.